

Aorist

688. Aoristom (koji se tvori od svršenih glagola) u apsolutnoj porabi označuje se prošla radnja koja neposredno prethodi govornom činu. U hrvatskome standardnom jeziku aorist je postao posve rijedak. Rabi se uglavnom samo u razgovornome i beletrističkome stilu (u pripovjedačkim tipovima tekstova), i to prije svega onda kad se neposredno prethođenje u prošlosti želi posebno naglasiti, npr. *Ustade, zatvori prozor i navuče zavjese; Pade mi olovka* i sl.
689. U relativnoj porabi aorist služi (također rijetko):
1. za označavanje buduće radnje u čije je odvijanje govornik toliko siguran da je vidi kao prošlu. Takav se aorist naziva futurskim, npr. *Umrijet od žeđi; Ako se ne vratimo, sve propade*;
 2. u poslovičnim tipovima tekstova dolazi aorist sa značenjem svestremene radnje, npr. *Tko se dima ne nadimi, taj se vatre ne nagrija; Dođoše divlji, istjeraše pitome*.

Imperfekt

690. Imperfekt, koji se tvori od nesvršenih glagola, npr. *Jedni se igrahu, drugi razgovarahu, a treći spavahu jer bijahu umorni*, u suvremenome je hrvatskom jeziku još rjeđi negoli aorist. Rabi se uglavnom samo u beletrističkim tekstovima, kojima obično daje arhaičnu patinu. U znanstvenim i administrativnim tipovima tekstova više se uopće ne susreće, a posve je rijedak i u publicističkome i u razgovornome stilu. Razlog je tomu ponajprije činjenica da je imperfekt uvijek zamjenjiv perfektom.

Perfekt

691. U suvremenome hrvatskom jeziku za označavanje radnji koje prethode vremenu govorenja najčešće se rabi perfekt, koji je posve potisnuo ostale oblike za prošlost: aorist, imperfekt i pluskvamperfekt.
692. Nekada je perfekt bio specijaliziran za izražavanje gotove prošlosti, tj. prošle radnje čiji je rezultat aktualan u vremenu govorenja. Takav perfekt, u prvome redu od svršenih glagola, čest je i u suvremenome jeziku, npr. *Došli su nam gosti* (i sada su tu), *Roditelji su se preselili na Krk* (i sada žive ondje).
693. Za označavanje procesa koji su se odvijali u prošlosti rabe se i perfekt nesvršenoga vida i perfekt svršenoga vida, npr. *Kad smo ušli u dvoranu, svi su sjedili mirno i čekali početak predstave*.
694. Perfekt označuje i radnju koja u prošlosti prethodi drugoj radnji, tj. može dolaziti umjesto pluskvamperfekta, npr. *Svi su izišli iz dvorane i čekali što će se dogoditi* (usp. *Svi su bili izišli iz dvorane i čekali što će se dogoditi*);

Radio je upravo onako kako su ga naučili (usp. *Radio je upravo onako kako su ga bili naučili*).

695. U relativnoj porabi perfektom se označuje:
1. radnja za koju je govornik uvjeren ili je vjerojatno da će se dogoditi u budućnosti, npr. *Ako sutra ne dođeš, sve si upropastio; Svi smo nastradali ako se ostvari njihova prijetnja*;
 2. zapovijed ili zabrana (s česticom *da*), npr. *Da se niste usudili poslušati ga!, Da niste ni pisnuli!*
 3. svestremenost. Takav se perfekt naziva i **poslovičnim (gnomskim)**, npr. *Sjetila se prelja kudjelje uoči nedjelje; Po što kupio, po to i prodao; Što kolijevka zaljuljala, to motika zakopala*.
696. U značenju svestremenosti, kako se vidi iz navedenih primjera, često se javljaju oblici krnjega perfekta, tj. perfekta bez pomoćnih glagola. Krnji perfekt ima međutim i nekih drugih specifičnosti:
1. U publicističkome stilu, posebice u novinskim naslovima, često dolazi krnji perfekt kojim se kondenzira sadržaj cijeloga teksta, npr. *Predsjednik primio izaslanstvo umirovljenika, Izglasani novi izborni zakon, Ubijen vođa terorista*.
 2. Sličan je tomu i krnji perfekt koji se često rabi u usmenoj (narodnoj) književnosti, ali nije rijedak ni u beletrističkome stilu općenito, posebice u starijim beletrističkim tekstovima, npr. *Zakukala sinja kukavica, Polejtela dva vrana gavrana, Oni svi naglo zašutjeli*.
 3. Krnji perfekt označuje stanje koje je rezultat prošle radnje i prethodi procesu koji se nakon toga obično izražava prezentom, npr. *Sunce upeklo, pa se ništa živo ne miče; Mi stali pa gledamo*.

Pluskvamperfekt

697. Pluskvamperfekt označuje radnju koja prethodi drugoj radnji u prošlosti. U suvremenome jeziku on je također rijedak i zamjenjuje se perfektom. Upotrebljava se samo onda kad se prethodnost u prošlosti želi posebno naglasiti ili iz kakvih stilskih razloga (npr. zato što se doimlje zastarjelo ili zato što rečenici, u pravilu složenoj, daje specifičan ritam), npr. *Kad je ušao, oni su već bili završili glavni dio posla; Svi su bili izišli iz dvorane i čekali što će se dogoditi; Radio je upravo onako kako ga bijahu naučili*.

Futur prvi

698. Za označavanje radnje koja slijedi poslije vremena govorenja (**apsolutna budućnost**) rabe se oblici futura prvog, koji se tvore i od svršenih i od nesvršenih glagola, npr. *Sutra će te svakako nazvati, Ta će se zgrada graditi više godina, Zvat će Ivana i reći mu sve što znam*.